

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt onsdag den 1. februar 2023

Sag 58/2022

Anklagemyndigheden

mod

T1

(advokat Jesper Storm Thygesen, beskikket),

T2

(advokat Tyge Trier, beskikket)

og

T3

(advokat Michael Jørgensen, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Glostrup den 11. maj 2021 (DL-15142/2020) og af Østre Landsrets 25. afdeling den 13. oktober 2021 (S-1377-21).

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Jens Peter Christensen, Oliver Talevski og Jens Kruse Mikkelsen.

Påstande

T1, T2 og T3 har nedlagt påstand om, at sagens omkostninger til forsvarere for landsretten afholdes af statskassen. De har nedlagt subsidiær påstand om, at sagsomkostningerne fordeles mellem tiltalte og anklagemyndigheden.

T1 og T3 har herudover nedlagt påstand om, at øvrige ikke opgjorte sagsomkostninger afholdes af statskassen, allerede fordi disse ikke er nærmere præciseret i byrettens og landsrettens afgørelser.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse af landsrettens bestemmelse om sagsomkostninger.

Sagsfremstilling

T1, T2 og T3 blev sammen med to medtiltalte ved Retten i Glostrups dom af 11. maj 2021 fundet skyldige i overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 1, mens de blev frifundet for et andet forhold angående overtrædelse af samme bestemmelse. T1 blev tillige fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 124, stk. 1. T1 og T3 blev idømt fængsel i 1 år og 9 måneder, mens T2 blev idømt fængsel i 2 år. Alle tre blev tildelt en advarsel om udvisning, jf. udlændingelovens § 24 b, stk. 1. De blev derudover pålagt at betale sagens omkostninger.

Den 21. maj 2021 ankede anklagemyndigheden dommen for så vidt angår T1, T2 og T3. Anklagemyndigheden ankede dommen med påstand om skærpelse, herunder således, at der skulle ske ubetinget udvisning.

Samme dag ankede T1 og T3 dommen med påstand om frifindelse, subsidiært formildelse, mens T2 ankede dommen uden angivelse af påstanden.

Af anklagemyndighedens ankemeddelelse af 28. maj 2021, hvorved anklagemyndigheden ankede dommen over for en af de medtiltalte, fremgår bl.a.:

”Og ved mail af 21. maj 2021 fra advokat Tyge Trier, har T2, kontraanket dommen uden angivelse af ankegrund. Anken må således opfattes som en bevisanke, jf. retsplejelovens § 912, stk. 3.”

Ankesagen blev behandlet ved Østre Landsret over fem dage i oktober 2021.

Ved dom af 13. oktober 2021 stadfæstede landsretten byrettens dom. Ved dommen blev de domfældte pålagt at betale sagens omkostninger for landsretten, dog således at de hver især skulle betale salæret til deres beskikkede forsvarer. Om sagsomkostningerne er det i landsrettens dom anført bl.a.:

”Henset til at anklagemyndigheden har anket dommen til skærpelse for så vidt angår de tiltalte T3, ..., T1 og T2, hvorefter sagen skulle behandles som en udmålingsanke, og da disse tiltalte har anket til frifindelse, hvorefter sagen er overgået til behandling som en bevisanke, skal de tiltalte betale sagens omkostninger for landsretten.”

Af Politiets Administrative Centers skrivelse af 2. august 2022 til Rigsadvokaten angående T3 fremgår bl.a.:

”T3 er den 13.10.2021 ved ØL dømt til at skulle betale evt. bøde og sagens omkostninger.

Vi har opgjort fordringerne til 259.215,94 og dækker følgende fordringer:

Ved Retten i Glostrup den 11. maj 2021 har retten fastsat salær på 131.937,50 til beskikket advokat A. Olesen.

Ved Retten i Glostrup den 14. december 2020 har retten fastsat salær på 37.272,19 til beskikket advokat N. Nabipour.

Ved Østre Landsret den 13.10.2021 har retten fastsat salær på 84.375 til beskikket advokat M. Jørgensen.

Ved Østre Landsret den 13.10.2021 har retten fastsat salær på 5131,25 til beskikket advokat A. Olesen.

Der er tillagt kr. 500,- som bidrag til offerfonden.”

Af Politiets Administrative Centers skrivelse af 2. august 2022 til Rigsadvokaten angående T1 fremgår bl.a.:

”T1 er den 13.10.2021 ved ØL dømt til at skulle betale evt. bøde og sagens omkostninger.

Vi har opgjort fordringerne til 209.133,76 og dækker over følgende fordringer:

Ved Retten i Glostrup den 11.05.2021 har retten fastsat salær på 121.846,88 til beskikket advokat J. Thygesen.

Ved Retten i Glostrup den 11.05.2021 har retten fastsat salær (Kørsel) på 215,- til beskikket advokat J. Thygesen.

Ved Retten i Glostrup den 11.05.2021 har retten fastsat salær (udlæg) på 1.775,- til beskikket advokat J. Thygesen.

Ved Østre Landret den 13.10.2021 har retten fastsat salær på 84.796,88,- til beskikket advokat J. Thygesen.

Der er tillagt kr. 500,- som bidrag til offerfonden.”

Af Politiets Administrative Centers skrivelse af 2. august 2022 til Rigsadvokaten angående T2 fremgår bl.a.:

”T2 er den 13.10.2021 ved ØL dømt til at skulle betale evt. bøde og sagens omkostninger.

Vi har opgjort fordringerne til 238.316,56 og dækker over følgende fordringer:

Ved Retten i Glostrup den 27.07.2020 har retten fastsat salær på 5.000,- til beskikket advokat R. Pedersen.

Ved Retten i Glostrup den 11.05.2021 har retten fastsat salær på 109.368,75 til beskikket advokat T. Trier.

Ved Retten i Glostrup den 05.01.2021 har retten fastsat salær på 38.754,06 til beskikket advokat M. Eriksen.

Ved Østre Landsret den 13.10.2021 har retten fastsat salær på 84.693,75 til beskikket advokat T. Trier.

Der er tillagt kr. 500,- som bidrag til offerfonden.”

Retsgrundlag

Retsplejelovens § 1008, stk. 1 og 3, er sålydende:

”§ **1008**. Findes sigtede skyldig, eller kendes han ved dom uberettiget til oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning, er han pligtig at erstatte det offentlige de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. Justitsministeren kan fastsætte takster til brug ved opgørelsen af det beløb, som sigtede skal betale til dækning af udgifter til sagkyndig bistand ved sagens behandling.

...

Stk. 3. Udgifter, der er foranledigede ved anke, kære eller begæring om en genoptagelse, bliver ikkun da at udrede af tiltalte, når disse skridt enten har ført til et for ham ugunstigere udfald eller er iværksat af ham selv og ikke har ført til forandring til hans fordel. Er anke rejst eller genoptagelse begæret af nogen af de i § 906, stk. 3, 1. pkt., nævnte personer, er den pågældende under tilsvarende betingelser pligtig at erstatte de derved forvoldte udgifter.”

Bestemmelserne svarer i det væsentlige til 1916-retsplejeloven, der byggede på proceskommissionernes lovudkast fra henholdsvis 1875 og 1899.

I Proceskommissionen af 1868's udkast til lov om strafferetsplejen fra 1875 fandtes bl.a. følgende bestemmelser i lovudkastets 9. afsnit, kapitel I (lovudkastets s. 177ff.):

”§ 474. I Straffesager, som forfølges af en offentlig Myndighed, udredes Omkostningerne ved Sagens Behandling og Straffens Fuldbgyrdelse af det Offentlige, med Forbehold af Ret til at få dem erstattede efter nedenstående Regler.

...

§ 475. Findes den Sigtede skyldig, er han pligtig at erstatte det Offentlige de påførte Udgifter.

...

§ 477. Frifindes den Sigtede, eller endes Sagen iøvrigt uden at have ført til hans Domfældelse, påhviler der ham ingen Erstatningspligt for Omkostningerne, undtagen forsåvidt disse måtte være forårsagede ved hans tilregnelige og retsstridige Handlinger eller Undladelser.

§ 478. Omkostninger ved Brug af et Retsmiddel i Anklagens Interesse, som ikke fører til Forandring af Dommen til den Sigtedes Skade, påhviler det ikke denne at erstatte. Derimod er han (eller henholdsvis de i § 425 nævnte Personer) Pligtig at erstatte Omkostningerne ved frugtesløs Brug i hans Interesse af et Retsmiddel, medmindre dette er gjort gjældende af hans Væрге.

Medfører Anvendelsen af et Retsmiddel Forandring i Dommen, afgjøres det efter Reglerne i §§ 475 og 477, om der påhviler den Sigtede Erstatningspligt med Hensyn til Omkostningerne såvel ved Retsmidlets Anvendelse som ved Sagens tidligere Behandling; medføre disse den Sigtedes Fritagelse for Omkostninger, som alt ere erlagte, blive de at tilbagebetale ham af det Offentlige.”

I Proceskommissionen af 1892's udkast til lov om strafferetsplejen fra 1899 indeholdt 9. afsnit, kapitel I, om sagsomkostninger i straffesager (lovudkastets s. 161f.), bl.a. følgende bestemmelse:

”§ 395. Findes Sigtede skyldig, er han pligtig at erstatte det Offentlige de nødvendige Udgifter, som ere medgåede til Sagens Behandling.

...

Udgifter, der ere foranledigede ved Anke, kære eller Begæring om Genoptagelse, blive ikkun da at udrede af Tiltalte, naar disse Skridt enten have ført til et for ham ugunstigere Udfald eller ere iværksatte af ham selv og ikke have ført til Forandring til hans Fordel. Er Anke rejst eller Genoptagelse begært af nogen af de i § 318, 3. Punktum, nævnte Personer, er den Pågældende under tilsvarende Betingelser pligtig at erstatte de derved forvoldte Udgifter.”

Om kapitlet anføres i bemærkningerne til lovudkastet bl.a. (bemærkningernes sp. 214):

”Indholdet af nærværende Kapitel svarer til Indholdet af det tidligere Forslags 9de Afsnit, Kapitel I. og III...”

Anbringender

T1, T2 og T3 har anført navnlig, at udgangspunktet i straffesager er, at det offentlige skal betale sagsomkostningerne, men med ret til at få omkostningerne refunderet efter nogle nærmere angivne regler. Det må derfor kræve særlig hjemmel at fravige udgangspunktet.

Sagen blev for så vidt angår de domfældte indbragt for landsretten på anklagemyndighedens initiativ med påstand om dels skærpe og dels udvisning med indrejseforbud. Der er derfor ikke hjemmel i retsplejelovens § 1008, stk. 3, til at fravige udgangspunktet.

I retsplejelovens § 901 om anke sondres der ikke mellem bevisanker og udmålingsanker. En anke må anses for en anke efter retsplejelovens § 1008, stk. 3, uanset om der er tale om en bevisanke eller en udmålingsanke. Anken kan derfor ikke anses for iværksat af de domfældte. Da anken ikke har ført til et ugunstigere resultat for de domfældte, skal statskassen afholde sagens omkostninger.

Hvis Højesteret ikke finder grundlag for at lade statskassen betale sagens omkostninger, bør der ske en fordeling af omkostningerne mellem de domfældte og statskassen, da anklagemyndigheden ved anke af sagen må have vurderet, at der ville påløbe sagen yderligere advokat-omkostninger til gennemførelsen af sagen, hvis resultatet ikke blev ugunstigere for de domfældte end i byretten.

T2 har supplerende anført navnlig, at det følger af principperne i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, at statskassen skal pålægges at bære sagsomkostningerne for landsretten. Han havde indstillet sig på at leve med byrettens dom, herunder advarslen om udvisning, og havde truffet en aktiv beslutning om ikke at anke dommen. Kontraanken skyldtes alene anklagemyndighedens anke, og det var allerede ved hans kontraanke en realitet, at der skulle gennemføres en bevisankesag ved landsretten som følge af de forudgående kontraanker.

T1 og T3 har om deres særskilte påstand anført navnlig, at der må kræves en nærmere specifikation og retlig vurdering i dommen af sagens øvrige omkostninger, idet der må kræves klarhed i rettens afgørelse angående størrelsen af det beløb, som er pålagt dem. Fuldbyrkelse af kravene må kræve klar og utvetydig hjemmel, da der er tale om en bebyrdende afgørelse.

Afgørelsen skal give mulighed for at vurdere, om der skal ske en fordeling af sagsomkostningerne som beskrevet i retsplejelovens § 1009, eller om omkostningerne skal begrænses som anført i § 1008, stk. 4, 2. pkt.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at det ikke fremgår direkte af ordlyden i retsplejelovens § 1008, stk. 3, hvad der nærmere skal forstås ved henholdsvis tiltaltes og anklagemyndighedens iværksatte anke.

De domfældtes kontraanke til frifindelse medførte en mere omfattende sagsbehandling i landsretten, idet der som følge af deres anke skulle foretages en fuld prøvelse af sagens beviser. Tidsforbruget i landsretten blev dermed forøget betragteligt, hvilket bl.a. resulterede i, at hovedforhandlingen blev foretaget over fem dage.

Retsplejelovens § 1008 indebærer ikke, at sagsomkostningerne i straffesager skal fastsættes til et bestemt beløb i dommen. Den opgørelse, som er udarbejdet af Politiets Administrative Center, må lægges til grund for omfanget af sagens omkostninger.

Højesterets begrundelse og resultat

Indledning

Hovedspørgsmålet i sagen er, om det er de domfældte eller statskassen, der skal betale sagsomkostningerne i straffeankesagen, når anklagemyndigheden har anket til skærpelse (udmålingsanke), og de domfældte efterfølgende har kontraanket til frifindelse (bevisanke). Herudover er der spørgsmål om fastsættelsen af specifikke sagsomkostningsbeløb i dommen.

Pligten til at betale sagsomkostninger i en straffeankesag

Højesteret lægger til grund, at anklagemyndigheden den 21. maj 2021 ankede byrettens dom til skærpelse, og at de domfældte efterfølgende den samme dag ankede med påstand om frifindelse, hvilket for T2s vedkommende følger af retsplejelovens § 912, stk. 3.

Det følger af retsplejelovens § 1008, stk. 3, at udgifter, der er foranledigede ved anke, kære eller begæring om genoptagelse, kun bliver at udrede af tiltalte, når disse skridt enten har ført til et for ham ugunstigere udfald eller er iværksat af ham selv og ikke har ført til forandring til hans fordel.

Højesteret finder, at en tiltalt, der iværksætter anke til prøvelse af bevisbedømmelsen, jf. retsplejelovens § 912, stk. 1, nr. 4, efter at anklagemyndigheden har anket i medfør af § 912, stk. 1, nr. 2, herved har foranlediget udgifter ved anke, som den tiltalte i medfør af § 1008, stk. 3,

har pligt til at erstatte, hvis anken ikke fører til en forandring til den tiltaltes fordel. Højesteret har herved lagt vægt på, at kontraanke til prøvelse af bevisbedømmelsen over for en udmålingsanke som udgangspunkt fører til en væsentlig forøgelse af ankesagens omfang, samt at det er i overensstemmelse med reglernes baggrund og formål, at den part, der kontraanker til prøvelse af bevisbedømmelsen, bærer risikoen for at skulle betale sagens omkostninger, hvis ankesagen ikke fører til en forandring af underinstansens dom.

Højesteret bemærker, at størstedelen af omkostningerne ved en ankesag, der omfatter bevisbedømmelsen, normalt vil udgøres af forhold, der relaterer sig til bevisførelsen. Der vil derfor som udgangspunkt ikke være grundlag for at foretage en fordeling af omkostningerne mellem statskassen og tiltalte, medmindre særlige forhold taler herfor. Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at fravige udgangspunktet i denne sag.

Det af T2 anførte om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og sagens forløb kan ikke føre til et andet resultat.

Fastsættelse af sagsomkostninger

Det følger af retsplejelovens § 1012, stk. 1, at retten træffer afgørelse om erstatning af omkostninger ved dommen. Det følger derudover af § 997, stk. 1, at politidirektøren drager omsorg for straffedommens fuldbyrdelse. Højesteret finder, at det er i overensstemmelse hermed og med langvarig praksis, at landsretten har bestemt, at de tiltalte skal betale sagens omkostninger, uden at de konkrete sagsomkostningsbeløb er specificeret i dommen. Der er derfor ikke grundlag for at tage T1 og T3s påstand om, at øvrige ikke opgjorte sagsomkostninger afholdes af statskassen, allerede fordi disse ikke er nærmere præciseret i byrettens og landsrettens afgørelser, til følge. Højesteret bemærker, at der er adgang til domstolsprøvelse af en eventuel tvist om sagsomkostningernes størrelse efter retsplejelovens § 998.

Thi bestemmes:

Landsrettens omkostningsafgørelse stadfæstes.

T1 og T3s påstand om, at øvrige ikke opgjorte sagsomkostninger afholdes af statskassen, allerede fordi disse ikke er nærmere præciseret i byrettens og landsrettens afgørelser, tages ikke til følge.

Kæremkostningerne for Højesteret skal betales af statskassen.